

واکاوی اخبار کانال های مجازی خبری شهرستان پارس آباد از منظر ویرایش زبانی (مطالعه موردی، آران مغان، سلام مغان، یاشیل مغان).

فاضل عباس زاده^۱، فریبا ایمانزاده^۲

- ۱- استادیار، واحد پارس آباد مغان، دانشگاه آزاد اسلامی، پارس آباد، ایران.
- ۲- دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد پارس آباد مغان. پارس آباد، ایران.

چکیده

رسانه یکی از ابزارهای انتقال پیام به مخاطبان است که در اطلاع رسانی اخبار نقش مهمی دارد. با ورود واژه‌های بیگانه به زبان فارسی، کار رسانه با مشکل روبرو شد. زیرا برای بیان اخبار، واژه‌هایی که از راه ترجمه، یا از تعبیر عامیانه و... به کار می‌رفتند، در متن خبر استفاده می‌شدند، که از شیوایی خبر کاسته می‌شد. از این رو ویراستاران و ادیبان ادبیات فارسی، اخبار را طبق آیین ویرایش، ویراستاری کرده و به اطلاع عموم می‌رسانند. این مقاله که از پایان نامه ای مستخرج شده است، به ویرایش اخبار کانال های خبری (آران مغان، سلام مغان و یاشیل مغان)، پرداخته است. روش تحقیق در پژوهش حاضر کتابخانه‌ای و توصیفی-تحلیلی است. از نظر ماهیت پژوهشی نیز کاربردی بوده و محققان به تحلیل خطاها در قواعد دستوری اخبار در سه کانال خبری یاد شده پرداخته‌اند. جامعه آماری این پژوهش شامل ۱۲ خبر ارائه شده در سه کانال خبری شهرستان پارس آباد است که در طول یک سال گذشته انتخاب و پس از گزینش خبرهای سه کانال مورد نظر، از لحاظ ویرایش زبانی مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: زبان، رسانه، ویرایش، خبر، کانال های مجازی، پارس آباد مغان.

مقدمه

علت انتخاب و اهمیت موضوع: در عصر حاضر فضای جوامع بشری آکنده از اخبار و اطلاعات خبری مختلف است. با توجه به این که استنباط‌های متفاوتی از اخبار می‌شود و ارائه آن از حساسیت بالایی برخوردار است، لازم است قبل از اطلاع رسانی، موشکافی علمی و ادبی از اخبار صورت بگیرد. پژوهش حاضر به منظور بررسی قوانین مربوط به ویرایش زبانی در رسانه‌های خبری به خصوص سه پایگاه خبری شهرستان پارس آباد مغان (آران مغان، سلام مغان و یاشیل مغان) است، که روش‌ها و راهکارهایی را برای بهبود اخبار و به کاربردن صحیح زبان و خط فارسی ارائه می‌شود، و دارای اهداف زیر می‌باشد:

الف: آشنا کردن ناشران و مسئولین خبری، تولید کنندگان محتوای اخباری با قواعد دستوری خط و زبان فارسی

ب: برگزاری دوره‌هایی برای ویرایش و فن ویراستاری اخبار

پ: بکارگیری جوانان متخصص و صاحب نظر در زمینه اخبار و ویرایش آن

ت: استفاده از هوش مصنوعی در ویرایش اخبار

این راهکارها باعث می‌شود که ویراستاران بتوانند قبل از پخش و ارائه خبر به مخاطبان، اخبار را در سریع‌ترین زمان ممکن مورد ارزیابی قرار دهند تا اخباری دور از خطا و اشتباه به مردم ارائه شود. یکی از دلایلی که پژوهندگان را ملزم به پژوهش در این خصوص کرده، ارج نهادن به مخاطبان و فراتر از آنها پاس داشتن زبان فارسی معیار است. تاکنون چنین پژوهشی نه تنها در سطح شهرستان بلکه در سطح استان صورت نگرفته است. از این رو پژوهش حاضر پژوهشی تازه و قابل تامل است. با توجه به مطالعات گسترده در پژوهش‌های تقریباً مشابه قبلی، خلأهایی احساس می‌شد که این خلأها دلیلی برای استفاده پژوهشگران از روش خاص شد. در پژوهش‌های قبلی به جزئیات ویرایش زبانی چند خبر از کانال‌های خبری پرداخته نشده است؛ بنابراین در این پژوهش جزئیات یک خبر از لحاظ ویرایش زبانی مورد بررسی قرار گرفته است. امیدواریم این پژوهش تلنگری باشد تا خبرگزاری‌ها و رسانه‌های خبری علاوه بر رعایت قواعد دستوری و ویرایش ساختاری خبر، به خط و زبان فارسی معیار هم توجه ویژه‌ای داشته باشند و با رعایت منزلت زبان فارسی، آن را به نحو شایسته و درست به آیندگان بسپارند.

حال با مطالعه آثار نویسندگان داخلی و خارجی در رابطه با رسانه‌ها، پایگاه‌های خبری و ویرایش اخبار لازم دانسته شد که با گزینش چند تا از پایگاه‌های خبری شهرستان پارس‌آباد مغان، اخبار ارائه شده از طرف کانال‌های مجازی (آران مغان، سلام مغان و یاشیل مغان) را از لحاظ ویرایش زبانی که در اکثر مواقع مورد توجه نویسندگان خبری واقع نشده است، مورد بررسی قرار دهیم. پژوهشگران از یک سال اخیر، اخبار این سه کانال خبری را از لحاظ ویرایش زبانی بررسی کرده و به این نتیجه رسیده‌اند که بیشتر متن‌های خبری بدون ویرایش در اختیار کاربران و مخاطبان قرار گرفته است. البته عده‌ای معتقدند؛ چون خبر سریع و دست اول باید در اختیار مخاطبان خود قرار گیرد؛ نیازی به ویرایش نیست؛ یعنی زمان ویرایش یا وجود نداشته و یا خیلی کم بوده است. ولی این توجیه قانع‌کننده‌ای برای یک مخاطب تیزبین و باسواد نمی‌باشد. پس اخبار باید قبل از اطلاع‌رسانی، به ویراستار متخصص سپرده شود تا نکات ضعف آن مورد بررسی قرار گیرد. بعد به اطلاع کاربران خود برسد تا خوانندگان و مخاطبان دچار سردرگمی و ابهام در فهم اخبار ارائه‌شده قرار نگیرند.

بیان مسئله و سؤالات تحقیق

رسانه وسیله‌ای است که فرستنده به کمک آن معنا و مفهوم مورد نظر خود (پیام) را به گیرنده منتقل می‌کند. دقت شفافیت عدم تناقض جذابیت مقبولیت و خلاقیت از ویژگی‌های رسانه می‌باشد (ابراهیمی آتانی، ۱۴۰۰: ۲۴-۲۶). رسانه‌ها می‌توانند در کمترین زمان ممکن هر خبری را حتی از محل وقوع آن به طور مستقیم به سرتاسر جهان مخابره کنند در چنین وضعیتی که رقابت بین رسانه‌های خبری روز قوی تر و فشرده تر می‌شود کوچک ترین غفلت یک رسانه در زمینه خبر رسانی ممکن است

اعتماد مخاطب را از دست بدهد و در نهایت به کمرنگ شدن آن رسانه از عرصه اطلاع رسانی منجر شود و محبوبیت آن در میان مخاطبان از بین برود (همان، ۲۶). برای روشن تر شدن مطلب ذکر انواع رسانه ها ضروری به نظر می رسد که عبارتند از: رسانه های فردی، رسانه های جمعی، رسانه های اجتماعی هر کدام از این رسانه ها تعریف و ویژگی های مربوط به خود را دارند، اما در این قسمت به توضیح رسانه های اجتماعی می پردازیم رسانه های اجتماعی راهی برای انتقال و یا اشتراک گذاری اطلاعات با مخاطبان را گسترده کرده است. هر کسی که فرصتی برای ایجاد و توسعه آن دارد می تواند، همه را به رقابت و ادارد. سبک ارتباطات رسانه اجتماعی بیشتر شبیه کانالهای ارتباطی است. رسانه ها مسئول پخش پیام به همگان هستند. در حالی که شبکه اجتماعی بیشتر شبیه کانالهای ارتباطی است. همچنین شبکه ها مسئول تعامل با مردم به صورت جداگانه می باشند. به عبارتی بهتر رسانه های اجتماعی کانالی برای پخش پیام هستند (فراهانی، ۱۷:۱۴۰۰). وقتی سخن از رسانه به میان می آید بی تردید اولین موردی که به ذهن خطور می کند، بحث خبر و اطلاع رسانی می باشد. به طور کلی واژه خبر مبهم و نامشخص مانده است با وجود آنچه تفاوت مشخصی میان سازمانهای خبر پراکنی و نهادهای خبری وجود ندارد اما به طور قطع شباهتهای بسیار زیادی در میان آنها وجود دارد. همین تشابهات و همسازی سازمانهای تولید خبر چه در حیطه سنتی اخبار نظیر رادیو تلویزیون و چه در قالب ابزارهای جدید مثل شبکه های مجازی اینترنتی باعث ایجاد یک ژانر خاص و همسو شده است (آلن، ۱۷:۱۳۹۸)، بر اساس یافته های علمی و پژوهشی رسالت خبر این است که هر آنچه از قرار معلوم در جهان غیر معمول است، پیش روی ما بگذارد. همچنان که هگل^۱، معتقد بود جوامع وقتی مدرن می شوند که خبر به عنوان منبع محوری ما برای هدایت و معیار قدرت جایگزین مذهب شود. خبر اکنون همان جایگاه قدرتی را به خود اختصاص داده که بیشتر در مذهب بوده است. اخبار و رسانه ها نقش ولی و بزرگتری را بر عهده دارند اخبار قوی ترین نیرویی است که ضرباهنگ زندگی اجتماعی ما را تنظیم و کنترل می کند (همان، ۱۳). بنابراین اخبار باید طبق اصول زبان فارسی معیار به مخاطبان اطلاع رسانی شود.

چون زبان فارسی یکی از مهمترین ارکان هویت ملی ما ایرانیان است. پس حفظ هویت ایرانی و تقویت ویراستاری و نگارش درست زبان فارسی با حفظ هویت ملی و ایرانی رابطه ناگسستنی دارد. این زبان همچون سایر پدیده ها در معرض آسیبها و بیماریهایی از داخل یا خارج از مرزها و زبانهای بیگانه است. حراست از آن با موضوع درست و ویرایش ارتباط پیدا می کند. به عنوان مثال ادبیات محاوره ای در شبکه های اجتماعی و کوتاه نویسی و اختصار نویسی به دلیل عامل سرعت و کمبود زمان غلط های فاحشی ایجاد کرده است. تکرار مداوم این غلط ها به وسیله کاربران ممکن است در دراز مدت ضربات زیادی را بر زبان فارسی وارد کند (برزگر ۲:۱۳۹۹) پس باید برای جلوگیری از آسیب به زبان معیار و حفظ منزلت و ارج نهادن به آن علاوه بر اخبار باید کلیه مکتوبات در کتابها مقالات مجلات و نشریه ها از لحاظ انواع ویرایش مورد بررسی قرار گیرند زیرا ویرایش از اصول مهم و اساسی در زبان و خط فارسی است. در نهایت سوالات تحقیق بترتیب آورده می شود:

۱. مهم ترین مباحث خبری در کانالهای مجازی خبری شهرستان پارس آباد مغان در سالهای اخیر چیست؟

۲. بررسی ویرایش زبانی اخبار کانالهای خبری پارس آباد با چه روشی صورت می گیرد ؟

۳. رایج ترین نوع خطاها از لحاظ ویرایش زبانی در کدام یک از سه پایگاه مطرح شده بیشتر است؟

اهداف و ضرورت تحقیق

در عصر کنونی رسانه یکی از مهمترین پایگاه اطلاع رسانی برای عموم مردم میباشد و خواه ناخواه تاثیر زیادی در زندگی فردی و اجتماعی مردم دارد برای همین انجام چنین پژوهشهایی ضرورت دارد تا بر آنچه که روی مردم اثرگذار است از طرف نهادهای مربوطه مورد نظارت و کنترل قرار گیرد. البته با توجه به مطالعات گسترده در مورد رسانه معلوم میشود که در فضای مجازی

¹ Hegel

آینده خط و زبان فارسی مورد تهدید قرار خواهد گرفت چنانکه طبق بررسیهای پژوهشگر در این تحقیق هیچ پژوهشی تاکنون در مورد مباحث خبری سه پایگاه آران مغان سلام مغان و یاشیل مغان از لحاظ ویرایش زبانی صورت نگرفته است.

و این برای محققان یک مسئولیت سنگینی در پی دارد، چون به احتمال زیاد مورد هجوم مسئولان کانال های مورد نظر قرار گیرد. به هر حال برای جلوگیری از آسیبهای جبران ناپذیر به زبان و خط فارسی و همچنین بهبود رسانه های خبری نام برده چنین پژوهشهایی نه تنها در سطح شهرستان بلکه در سطح استان و کشور هم ضروری می باشد. تا با نظارت و کنترل کامل توسط نهادهای مربوط از خط و زبان فارسی پاسداری شود و با ویرایش درست اخبار در این رسانه ها حقوق شهروندی مخاطبان رعایت گردد. بنظر می رسد با چنین پژوهشهایی کانال های خبری بیش از پیش در نگارش اخبار و رعایت صحیح قواعد دستوری، تلاش مضاعفی کنند و مسئولان ذیربط نیز از ضعف رسانه های خبری مطلع شوند تا با کنترل و نظارت کاستیها و ضعفهای ویرایشی و نگارشی اخبار رسانه های خبری شهرستان رو به بهبودی یابد.

پیشینه پژوهش

به طور کلی پژوهش هایی که درباره رسانه خبری و فضاهای مجازی مورد بررسی واقع شده اند؛ تاکنون مختص یک شهر یا یک استان از منظر ویرایش زبانی صورت نگرفته است؛ ولی در باره اخبار رسانه و تاثیر آن بر افکار عمومی در سطح ملی مقالات و کتابهای زیادی تألیف شده است؛ که در ادامه به معرفی دو اثر نزدیک به پژوهش حاضر پرداخته می شود.

مقاله (۱۳۹۵) «تحلیل خطاهای متداول در سه رسانه خبری بسیار پر مخاطب ایران به نام (الف)، (عصر ایران) و (تابناک)» که اثری از اکبری و خیر آبادی است. در سه سطح دستوری، واژگانی و املائی، نگارشی، شناسایی و تحلیل کرده اند. بر مبنای یافته های آنها، در سطح دستوری و واژگانی، پژوهشگران به ترتیب با حذف نامتقارن افعال و حشو روبه رو شده اند. در سطح املائی و نگارشی، بیشترین تواتر خطاها به اشتباهات تایپی و به کار نگرفتن علائم نگارشی بازمی گردد.

پژوهش مشابه به پژوهش حاضر، مربوط به پایان نامه ای (۱۳۹۸) «نقد ویراستاری روزنامه خبر جنوب سال ۱۳۹۵» اثر فاطمه راستی، ایشان در پایان نامه خود چنین بیان کرده است که: «رسانه ها در شکل گیری رفتار اجتماعی مردم نقش موثر و انکارناپذیری دارند. غلط نویسی واژه ها، جمله سازی پیچیده و مبهم و تحلیل نادرست از اخبار، نقش بسزایی در فرهنگ اجتماعی دارد. بنابراین روزنامه باید زبانی ساده، روشن و جذاب داشته باشد. مخاطبان رسانه ها به ویژه مطبوعات، قشرهای مختلف جامعه هستند و از کم سوادترین قشر تا روشنفکران و نخبه های جامعه را در بر می گیرند. از این رو نگارش درست روزنامه با توجه به مخاطب شناسی و نیازسنجی مخاطب از اهمیت بالایی برخوردار است». در پایان نامه مذکور روزنامه در دو بخش زبانی و فنی مورد بررسی قرار گرفته است. بخش فنی؛ خطاهای سجاوندی، شیوه خط فارسی و در بخش زبانی، خطاهای واژگانی و دستوری بررسی شده است و در پایان روشن می شود که روزنامه تا چه اندازه درست نویسی و قواعد فنی و زبانی و نگارش زبان فارسی را رعایت کرده است.

بحث و یافته های تحقیق

ویرایش

پس از پا گرفتن صنعت چاپ، ظهور روزنامه ها و نشریات، و افزایش ترجمه ها در دوره ی تجدد، مباحث اصلی میان افراد اهل قلم تبدیل شد. در طی زمانی که بی سوادی به تدریج کاهش می یافت و خواندن و نوشتن به امکانی عمومی تبدیل می شد، مباحث مرتبط با خط و زبان نیز بیشتر مورد توجه قرار می گرفت. در واقع، سه نهاد مهم در تجدد ایرانیان، یعنی صنعت چاپ، مطبوعات

و ترجمه، سه چرخ اصلی مقاله را تشکیل می‌دادند. این مقاله در نهایت در دوره‌ی فرانکلین [۱] استادگی کرد، تغییری نکرد و نام جدیدی با عنوان ویرایش به خود داد (اقتصادی نیا، ۱۲: ۱۳۹۸).

ویرایش زبانی

نویسنده پس از نگارش نوشته خود برای جلوگیری از کاستیهای متن و همچنین اصلاح نوشته و متن خود به ویرایش نیاز دارد. ویرایش فنی شامل؛ اصلاح بند، پاراگرافها، نشانه گذاری، کاربرد شیوه املای درست، یکدست کردن رسم الخط، رعایت علائم اختصاری، عدد نویسی، فرمول نویسی، آراستگی ظاهری، نظم و ترتیب نوشته است. خطاهای زبانی و ساختاری شامل؛ تغییر و تبدیل واژگان، تعبیر اصلاح ساختار نحوی، خطاهای معنایی و منطقی، کوتاه کردن جمله ها حذف عناصر زائد و بی نقش و نظایر آن است. به این گونه ویرایش ویرایش زبانی -ساختاری می گویند (ذوالفقاری، ۱۰: ۱۳۹۴).

بنابراین ویرایش زبانی یک متن یا نوشته از جهات زیر بررسی می شود.

- سلامت زبان از حیث مطابقت آن با دستور زبان زنده و خالی بودن از ابهام و پیچیدگی بیان و الفاظ و تعبیرات رکیک.
- ضوابط زبان معیار.
- تناسب و وحدت سبک.

البته سبک ویرایش زبانی هم آگاهی، ذوق و شم زبانی می خواهد با این حال ضمن مطالعه ی نوشته های مؤلفان و مترجمان در گفتار برنامه های صدا و سیما و نیز استماع سخنرانیهای متعدد با انواع خطاهایی روبرو می شویم، که شایع اند و توجه به آنها برای ویراستار زبانی سودمند است. این خطاها در همه ی مراتب زبانی - آوایی، نوشتاری، صرفی، نحوی، معنایی، منطقی و بلاغی دیده می شود و از ناآگاهی زبانی، کج ذوقی، ناسالمی شم زبانی، کم تجربگی و تقلید از الگوهای زبانی بیگانه ناشی می شود که از طریق ترجمه وارد مندرجات و برنامه های رسانه های گروهی شده و به سرعت شیوع پیدا کرده است (سمیعی گیلانی ۲۰۲: ۱۳۹۵)

ویرایش زبانی ناظر است به رفع خطاهای دستوری، اصلاح، انحراف از زبان معیار، زدودن ابهام و تعقید برای رسیدن به روشنی و سلامت بیان حذف تعبیرهای رکیک، برای وقار بخشیدن به کلام و هم چنین از میان بردن ناهمواری ها و ناهم آهنگیهای سبکی در ویرایش زبانی محدودیتهایی وجود دارد که در مورد تصحیح انتقادی متون به حد اعلی می رسد. ویراستار همواره باید در مدنظر داشته باشد که نوشته از آن صاحب اثر است و به نام او منتشر می شود. لذا حق این است که به زبان خود او یا به زبانی که پسند اوست، باشد. ویراستار مجاز نیست، که سبک بیان صاحب اثر را تغییر دهد. البته این در حالتی است که صاحب اثر واقعا صاحب سبک هم باشد. در مورد تصحیح انتقادی متون هر گونه تصرفی در زبان متن نارواست و اگر خطاهایی فاحشی مانند: اختلال وزن یا عیب و نقص در قافیه با سهو کاتب مشاهده شود. هر گونه افزودگی یا حک و اصلاح باید در متن درون قلاب و یا در پانویشت بیاید. در تصحیح خطاهای دستوری دست ویراستار باز است، نهایت آن که تشخیص این خطاها در همه ی حالات چندان هم ساده و آسان نیست. در حقیقت اهل فن در باب درست و نادرست همواره اتفاق نظر ندارند. گروهی هر گونه عدول از استعمال قدما را ناروا می دانند. این نظر به هیچ روی قابل دفاع نیست، زیرا از استعمال قدیم تعریف روشنی نمی توان به دست داد و آن را از جهت زمانی و مکانی نمی توان، محدود ساخت (همان، ۱۸۳).

کانال های خبری و شبکه های اجتماعی در ایران

در گذشته های نه چندان دور، تلفن همراه در ایران وجود نداشت و تنها چند تن از مقامات عالی رتبه و کسانی که به کشورهای دیگر مهاجرت کرده بودند، دارای این وسیله پرکاربرد امروزی بودند. در آن زمان، اخبار نیز از طریق روزنامه ها و مجلات مختلف به مردم اطلاع رسانی می شد. با گذر زمان علاوه بر رواج تلفن همراه، اینترنت نیز وارد کشور شد. با گسترش اینترنت، شبکه های اجتماعی در فضای مجازی رونق گرفتند و همه روزنامه ها و مجلات جای خود را به شبکه های اجتماعی و خبری دادند. امروزه،

شبکه‌های اجتماعی خارجی مانند تلگرام، توئیتر، اینستاگرام و شبکه‌های اجتماعی داخلی مانند سروش پلاس، ایتا، بله، آپارات و روبیکا از طرفدارترین شبکه‌های اجتماعی هستند. اما در عین حال با مشکلاتی رو به رو شدند؛ از جمله در کشور ما، بسیاری از وازه‌های فارسی معیار در شبکه‌های اجتماعی و خبری دیده نمی‌شود. تعدادی از کلمات به صورت غلط از لحاظ دستوری، املائی، نگارشی و ... به کاربران ارائه می‌شود، که باعث زوال خط و زبان فارسی می‌شود. بنابراین باید برای استفاده بهینه از این امکانات، نیروهای متخصص نیز به کار گمارده شوند، تا مسئولان شبکه‌های خبری، اخباری را که در فضای مجازی ارائه می‌دهند، با فارسی معیار و بدون خطاهای دستوری، املائی و ساختاری اطلاع‌رسانی کنند. زیرا از این طریق، فرهنگ درست‌نویسی در شبکه‌های خبری باعث رعایت اصول نویسندگی در تمامی زمینه‌ها خواهد شد.

شهرستان پارس‌آباد مغان یکی از شمالی‌ترین شهرهای کشور است و دارای آب و هوای گرم و مرطوب می‌باشد. این شهر با جمهوری آذربایجان کمتر از دو ساعت مرز زمینی دارد. دومین شهر پرجمعیت استان اردبیل بشمار می‌رود. مردم این شهر بسیار خونگرم و مهمان‌نواز هستند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، این شهرستان نیز مانند مناطق دیگر ایران، دچار تغییر و تحول عظیمی شد و در تمام زمینه‌های علمی، فرهنگی، کشاورزی، اجتماعی و ... پیشرفت قابل توجهی کرد. یکی از این پیشرفت‌ها ایجاد شبکه‌های اجتماعی مجازی است. این شبکه‌ها اخبار و رویدادهای تاریخی، فرهنگی، کشاورزی و دیگر موارد را به اطلاع همشهریان می‌رسانند. ابتدا اطلاع‌رسانی اخبار در این شهرستان از طریق روزنامه‌ها و مجلات خبری بود. اولین روزنامه‌فروشی و کیوسک مطبوعاتی و خبرنگار پارس‌آباد مغان، آقای حسن پروانه بوده که با فروش روزنامه و مجله در فرهنگ‌سازی شهرستان نقش ارزنده‌ای داشته است. با پیشرفت تکنولوژی و فناوری‌های نوین، شبکه‌های اجتماعی متعددی ایجاد شده‌اند و هر کدام طرفداران و مخاطبان خاص خود را دارند. با ورود اینترنت به کشور، شهرستان پارس‌آباد هم صاحب چندین شبکه اجتماعی مجازی شد و بتدریج بساط مجله و روزنامه‌فروشی از فضای شهر جمع شد. اخبار و اطلاعات خبری، علاوه بر تلویزیون و رادیو، از طریق اپلیکیشن‌های جدید به مخاطبان ارائه گردید. کانال‌های خبری مانند تلگرام، اینستاگرام و ... ایجاد گردید و مردم از طریق آن‌ها، اخبار را پی‌گیری می‌کردند. اخیراً نرم‌افزارهای دیگری هم در کشور ما بوجود آمده است؛ که هر کدام به نوبه خود مورد توجه اقشار مختلف جامعه هستند، و مخاطبان خاص خود را دارند. مثل روبیکا، سروش، شاد، ایمو، بله و ...

کانال خبری آران مغان یکی از طرفدارترین کانال‌های خبری شهرستان پارس‌آباد مغان است. این پایگاه خبری با هدف بیان مشکلات شهرستان‌های پارس‌آباد و اطلاع‌رسانی آن به مسئولان ایجاد شده است. آران مغان از سال ۱۳۹۱ فعالیت خود را در زمینه ارائه اخبار منطقه به مخاطبان آغاز کرد. هدف اصلی این پایگاه خبری، فرهنگ‌سازی در منطقه و شناساندن شهرستان پارس‌آباد مغان در نقاط مختلف کشور است. از طریق اپلیکیشن‌های ایتا، تلگرام، اینستاگرام، روبیکا، بله و ... فعالیت می‌کند.

کانال خبری سلام مغان، با نزدیک به دو سال فعالیت، مخاطبان و کاربران زیادی را به خود جذب کرده است. این کانال با رویکرد مطالبه‌گری، مشکلات مردم را با مسئولان شهری و استانی در میان می‌گذارد و اطلاع‌رسانی آن را به مسئولان ذیربط انجام می‌دهد. محتوای اخبار این پایگاه خبری از طریق میدانی و استفاده از اخبار موثق تدوین می‌شود و بیشتر درباره مسائل کوچه‌بازاری، تربیتی و فرهنگی شهرستان‌های مغان است. هدف اصلی این کانال، امیدآفرینی و تبلیغ دولت و نیروهای انقلابی است. این کانال در تلگرام، ایتا و اینستاگرام فعالیت می‌کند و با رعایت قوانین اسلامی و پایبندی به نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران، اخبار را در سطح شهرستان و استان منتشر می‌کند.

یاشیل مغان یکی دیگر از کانال‌های خبری شهرستان پارس‌آباد مغان است که از نشریه یاشیل مغان گرمی حدود هفت-هشت سال پیش اقتباس شده و اخبار منطقه‌ای و کشور را به مخاطبان خود ارائه می‌دهد. این کانال خبری مجازی در اپلیکیشن تلگرام و اینستاگرام به فعالیت دارد. همچنین، اخبار جمهوری آذربایجان نیز پوشش داده و اطلاع‌رسانی می‌کند. یاشیل مغان با تفکرات ملی‌گرایانه در مورد مسائل کشور و منطقه، اخبار را بصورت انتقادی ارائه می‌دهد. مخاطبان این کانال خبری، اخبار را در اپلیکیشن‌های تلگرام و اینستاگرام پیگیری می‌کنند.

پژوهش حاضر که مستخرج از پایان‌نامه در مورد ویرایش زبانی اخبار سه کانال خبری-تحلیلی شهرستان پارس آباد مغان است، در مدت یک سال اخیر به مطالعه اخبار این شبکه‌های اجتماعی و ویرایش آن پرداخته است. طبق بررسی اخبار، به نظر می‌رسد که هر کدام از کانال‌های خبری باید از ویراستار متخصص در زمینه ویرایش زبانی، ادبی و یا فنی بهره‌مند شوند. در زیر، به چند نمونه از اخبار شبکه‌های اجتماعی (آران، سلام و یاشیل مغان) اشاره شده و از لحاظ ویرایش زبانی مورد بررسی قرار گرفته است.

بررسی چهار خبر از آران مغان، با رویکرد ویرایش زبانی

ویرایش زبانی خبر اول از آران مغان

❌ شکل نادرست خبر:

- عوام فریبی به سبک و سیاق نماینده پارس آباد!

راه روستایی اروج کندی از توابع بخش اسلام آباد شهرستان پارس آباد در حالی بعد از گذشت سالها وعده وعید پوچ مسئولان اخیرا به همت بسیج سازندگی سپاه حضرت عباس (ع) استان اردبیل عملیات زیرسازی و آسفالت ریزی آن انجام شده است. این در حالی است که کانال منتسب به نماینده پارس آباد در اقدامی عجیب و حرکتی تبلیغاتی و عوام فریبانه برای جلب نظر مردم این خدمت بی منت سپاه را به نام عباس جهانگیرزاده زده و مانور تبلیغاتی به پا کرده است.

■ توضیحات خبر اول:

- استفاده از تعبیرهای عامیانه و سبک دراز گویی و متکلفانه:
- وعده وعید پوچ مسئولان
- اصطلاح وعده و وعید در کاربرد صحیح آن به معنای بشارت و تهدید است. همچنین بین این دو کلمه «واو» وجود دارد، که نویسنده آن را به کار نبرده است. ترکیب وعده و وعید را در فارسی رایج معمولاً به معنای امیدهای خوش به کار می‌برند. حال آنکه وعید متضاد وعد و به معنای تهدید است.
- عوام فریبی به سبک و سیاق نماینده پارس آباد، حرکتی تبلیغاتی و عوام فریبانه.
- در حشو و تکرار از روش تحلیل محتوا استفاده می‌شود. کلمات و عبارات عامیانه و زاید حذف می‌شوند. بکارگیری نامناسب الفاظ و تعبیرات، استفاده از تعبیر ناروا و رکیک، شواهد ضعف تالیف، حشو عوام فریبانه، عبارات از جهات متعدد نادرست است.
- خطاهای مصداقی یکی از خطاها و کاربردهای رایج زبانی.
- کانال منتسب:
- واژه اروپایی canal یا channel با واژه کهن پارسی "کال" هم‌ریشه است. این واژه از راه ترجمه وارد زبان فارسی شده است.
- کاربرد فعل نامناسب، فعل بسیط به پا کرده است.
- کاربرد عبارت فعلی که معنی مجازی دارد به این معنی که مفهوم صریح هیچ یک از اجزا مراد نباشد یا به ذهن شنونده نیاید ناتل خانلری (۱۳۹۹: ۸۱). با توجه به محتوای متن فعل (قلمداد می‌کنند) بهتر بنظر می‌رسد.
- آوردن ضمیر اشاره این زاید است و باید از جمله حذف شود؛ چون در جمله ایجاد ابهام می‌کند. این در حالی است که... شکل صحیح آن باید بصورت ؛ در حالی که نوشته شود؛ زیرا در جمله ابهام ایجاد می‌کند.

✓ شکل صحیح خبر اول از کانال خبری آران مغان:

به همت بسیج سازندگی سپاه پاسداران استان اردبیل اقدامات زیر سازی و آسفالت ریزی راه روستایی اروج کندی از توابع بخش اسلام آباد شهرستان پارس آباد انجام شد. در حالی که طرفداران نماینده شهرستان پارس آباد برای جلب توجه مردم این اقدام را به نام عباس جهانگیرزاده قلمداد می کنند.

ویرایش زبانی خبر دوم از آران مغان

✗ شکل خبر نادرست:

- دانشجوی دانشگاه تبریز در حضور رئیس قوه قضائیه بانکها غلط میکنند بنگاهداری کنند.

یک دانشجوی دانشگاه تبریز خطاب به رئیس قوه قضائیه آقای اژه ای اگر ساماندهی به نظام بانکداری نیازمند قانون است لایحه تنظیم کنید. نمیشود یک بانک خصوصی به تنهایی ۲۵ درصد پایه پولی کشور را افزایش دهد و باعث افزایش نقدینگی و تورم در کشور شود و زجرش را مردم بکشند و نفعش به مرفحان بی درد برسد.

■ توضیحات خبر دوم:

- بین دو جمله باید از علائم نگارشی استفاده می شد که نویسنده آن را رعایت نکرده، همچنین بکار بردن کلمات رکیک در اخبار و متن دور از انتظار اذهان مردم می باشد. پس باید از آوردن چنین افعال و اصطلاحاتی خودداری نمود (بانک ها غلط می کنند)، جمله ای است که به منزلت مخاطب توجه نکرده و از عبارات و ساختارهای عامیانه استفاده کرده است.
- استفاده از تعابیر ناروا و نامناسب: بکارگیری الفاظ و تعابیرات رکیک، فعل نامناسب و رکیک. شواهد تعقید هم در خبر دیده می شود، بنابراین « با شکستن جمله دراز جابجایی سازه ها و کوتاه کردن تعبیرات و حذف حشو و زوائد می توان عبارت را سهل الهضم ساخت » (سمیعی گیلانی، ۱۳۹۵: ۲۲۵). غلط می کنند.
- خطاهای نوعی کاربرد فعل: آوردن فعل در اول جمله جایز نیست، زیرا اجزای جمله در نثر روان باید در جایگاه اصلی خود باشند. نمی شود یک بانک خصوصی به تنهایی ۲۵ درصد پایه پولی کشور را افزایش دهد.
- بنابراین باید بصورت زیر نوشته شود: بانک های خصوصی نباید با افزایش پایه پولی باعث رشد نقدینگی و تورم در کشور شوند.
- تعبیرهای نامناسب و عامیانه صفت یا نسبت نامناسب:

مرفحان بی درد: یک عبارت است که به معنی افرادی است که بی احساس بی میل، بی تفاوت و بی حال هستند. این عبارت معمولاً به صورت تحقیر آمیز و انتقادی به کار می رود، مثلاً می توان گفت: « این مرفهان بی درد هیچ کاری نمی کنند و فقط وقت می گذرانند ». بهتر است از چنین صفاتی استفاده نشود. همچنین غلط املائی هم در این ترکیب دیده می شود.

- خطاهای نوعی، کاربرد فعل نامناسب.

مردم بکشند؛ عبارت (مردم تحمل کنند) مناسب بنظر می رسد.

- خطاهای نوعی ، کاربرد فعل بسیط مرکب

بنگاهداری کنند؛ عبارت (سود آور هستند)، مناسب تر بنظر می آید.

✓ شکل صحیح خبر دوم از کانال خبری آران مغان:

اعتراض دانشجوی دانشگاه تبریز، خطاب به رئیس قوه قضائیه برای ساماندهی نظام بانکداری قانونمند: باید لایحه ای تنظیم شود، بانک های خصوصی نباید با افزایش پایه پولی باعث رشد نقدینگی و تورم در کشور شوند.

ویرایش زبانی خبر سوم از کانال خبری آران مغان

✗ شکل نادرست خبر

• بهداشت و درمان پارس آباد مغان روی ریل توسعه

دولت سیزدهم از زمان روی کار آمدن اقدامات مثبتی در حوزه بهداشت و درمان پارس آبادمغان انجام داده به گونه ای که این حوزه حساس با تدبیر دولت مردمی پروژه هایی که در سالهای گذشته به علت عدم تخصیص اعتبار تعطیل شده بود در ریل توسعه افتاده و شاخصهای بهداشتی و درمانی این شهرستان دچار تحول شده است. .

■ توضیحات خبر سوم:

• تعبیرات دراز و متکلفانه: روی ریل توسعه:

برای جلوگیری از بکاربردن چنین واژه هایی باید، کلمات نادرست و طویل را که موجب خطاهای رایج زبانی می شود، حذف کرد. بنابراین « توسعه بهداشت و درمان شهرستان پارس آباد مغان» یا « در حال پیشرفت به سمت توسعه پایدار» مناسب تر بنظر می رسد.

• تکلف، دراز گویی، حشو و تکرار. جمله ی بسیط دراز. ابهام و تعقید هم در جمله مشاهده می شود.

دولت سیزدهم از زمان روی کار آمدن اقدامات مثبتی در حوزه بهداشت و درمان پارس آبادمغان انجام داده به گونه ای که این حوزه حساس با تدبیر دولت مردمی پروژه هایی که در سالهای گذشته به علت عدم تخصیص اعتبار تعطیل شده بود.

تعقید، پیچیدگی کلام است که اخذ معنای آن را دشوار می سازد و آوردن جمله بسیط دراز و تأویل جمله صله یا جمله مرکب تو در تو یا دوری مبتدا از خبر و دوری سازه های مرتبط همچنین تقدیم و تاخیر سازه ها، ناشی می شود.

• تکلف، دراز گویی، حشو و تکرار. جمله ی بسیط دراز. ابهام و تعقید هم در جمله مشاهده می شود.

دولت سیزدهم از زمان روی کار آمدن اقدامات مثبتی در حوزه بهداشت و درمان پارس آبادمغان انجام داده به گونه ای که این حوزه حساس با تدبیر دولت مردمی پروژه هایی که در سالهای گذشته به علت عدم تخصیص اعتبار تعطیل شده بود.

باروی کار آمدن دولت سیزدهم اقدامات مثبتی در حوزه بهداشت و درمان شهرستان پارس آباد مغان صورت گرفته و به ساخت و اتمام پروژه های نیمه تمام این حوزه پرداخته شده است.

• فعل نامناسب و بسیط.

در ریل توسعه افتاده، « در ریل توسعه افتادن» یعنی به مسیر و روشی که منجر به رشد و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی یک کشور یا جامعه می شود از این رو عبارت فعلی « توسعه یافته است» مناسب تر است.

• از راه ترجمه و وام گیری از سایر زبانها:

واژه «پروژه» که ریشه اصلی آن فرانسوی است که وارد زبان فارسی شده است، و معادل فارسی آن برنامه یا طرح است.

- خطاهای نوعی در ویرایش زبانی (کاربرد فعل)،

کاربرد صیغه مجهول فعل با ذکر عامل. به خلاف زبانهای چون فرانسه و انگلیسی کاربرد صیغه ی مجهول عموماً وقتی مورد پیدا می‌کند که نخواهیم از عامل کاربرد صیغه مجهول فعل با ذکر عامل فعل یاد کنیم و در صورت ذکر عامل فعل بهتر است فعل به صیغه معلوم بیاید (سمیعی گیلانی، ۱۳۹۵: ۲۱۵).

این حوزه حساس با تدبیر دولت مردمی طرحهایی که در سالهای گذشته به علت نبود اعتبار کافی تعطیل شده بود.

✓ شکل صحیح خبر سوم از آران مغان.

توسعه بهداشت و درمان شهرستان پارس آباد مغان

با روی کار آمدن دولت سیزدهم اقدامات مثبتی در حوزه بهداشت و درمان شهرستان پارس آباد مغان صورت گرفته و به ساخت و اتمام برنامه های نیمه تمام این حوزه پرداخته است. بنابراین شاخصهای بهداشتی و درمانی این شهرستان با تحولات گسترده ای روبرو شده است.

ویرایش زبانی خبر چهارم از کانال خبری آران مغان

✗ شکل نادرست خبر:

واژگونی دو دستگاه خودرو پژو پارس و پژو ۴۰۵ در جاده شهرک آیت الله غفاری

گفته می شود این دو دستگاه خودرو بعد از شاخ به شاخ شدن با یکدیگر واژگون داده اند.

■ توضیحات خبر چهارم:

- کاربرد فعل نامناسب، منطبق نبودن و ناهماهنگی فعل با جمله، واژگون داده اند.

فعل مرکبی که با جمله مورد نظر مطابقت ندارد و به کار بردن چنین فعل های نادرست است. پس بصورت « واژگون شده اند». مناسب تر است.

- بکاربردن اصطلاحات و عبارات عامیانه و سبک. (بکاربردن چنین عباراتی برخلاف قواعد ویرایش زبانی است). پس بجای « شاخ به شاخ شدن» باید «برخورد دو دستگاه خودرو» نوشته شود.
- تکرار و تکلف

« واژگون داده اند. و واژگونی»؛ کاربرد هر دو در یک عبارت تکرار و تکلف است.

- افعال مرکب که در زبان رایج محاوره به کار می‌روند پذیرای شکسته شدن هستند.
- به کار بردن فعل در اول جمله از خطاهای رایج است.

« گفته می شود»، بنابراین می‌توان اینگونه فعل‌ها را از جمله حذف کرد و از اصطلاحات واژه‌های معادل آن استفاده نمود یا کلاً حذف کرد.

✓ شکل صحیح خبر چهارم از آران مغان

دو دستگاه خودرو پژو پارس و پژو ۴۰۵ پس از برخورد با هم در جاده شهرک آیت الله غفاری واژگون شده اند.

ویرایش زبانی چهار خبر از کانال خبری-تحلیلی سلام مغان

ویرایش زبانی خبر اول از کانال خبری-تحلیلی سلام مغان

✗ شکل نادرست خبر

سقوط پراید به داخل رودخانه گرمی پس از تصادف با موتورسیکلت
 نبود حفاظ باعث حوادث مشابه در این محدوده خیابان معلم گرمی می شود
 ■ توضیحات خبر اول:

• ضعف تألیف در جمله و ابهام

آوردن ضمیر اشاره زاید «این» که در جمله ابهام ایجاد می کند. پس برای ابهام زدایی ضمیر اشاره «این» حذف می شود و «در محدوده خیابان» مناسب تر است.

• خطاهای مصداقی

بجای «نبود حفاظ» فقدان ایمنی مناسب بنظر می رسد. زیرا حفاظ اسم عربی است و بکاربردن واژه های عربی زمانی که معادل فارسی دارند، مناسب نیست، و بجای آن از واژه های مانند: پوشش، ستر، دیوار، ایمنی استفاده می شود.

• ابهام در جمله

در عبارت «رودخانه گرمی»، نوعی ابهام وجود دارد، بنابراین آوردن عنوان «شهرستان»، بعد از گرمی ابهام زدایی می کند. همچنین در جمله «در این محدوده خیابان معلم گرمی می شود» ابهام وجود دارد. بکار بردن واژه «نیز»، در جمله ابهام زدایی می کند. و جمله بصورت «در محدوده خیابان معلم این شهرستان نیز، باعث ایجاد چنین حوادثی می شود»، نوشته می شود.

✓ شکل صحیح خبر اول از سلام مغان

سقوط پراید پس از برخورد با موتورسیکلت به داخل رودخانه در شهرستان گرمی
 فقدان ایمنی، در محدوده خیابان معلم این شهرستان نیز، باعث ایجاد چنین حوادثی می شود.

ویرایش زبانی خبر دوم از کانال خبری سلام مغان

✗ شکل نادرست خبر

فوری | حادثه برای ۳۰ گردشگر در تنگه بیژن سمیرم

اورژانس کشور حدود ۳۰ نفر از گردشگران در حال تردد در ارتفاعات بودند که در نقطه ای که برف بوده است با ریزش برف و بهمن دچار حادثه شده اند.

منطقه در نقطه ای قرار دارد که هیچگونه انتن دهی ندارد و اطلاعات کامل تری از وضعیت حادثه دیدگان و تعداد دقیق آنها نداریم.

■ توضیحات خبر دوم:

- ابهام، درازگویی و ضعف تألیف:

اورژانس کشور حدود ۳۰ نفر از گردشگران در حال تردد در ارتفاعات بودند که در نقطه ای که برف بوده است با ریزش برف و بهمن دچار حادثه شده‌اند. ابهام و درازگویی دیده می‌شود بهتر است به شکل زیر نوشته شود: «به گزارش فوریت های پزشکی کشور حدود ۳۰ نفر از گردشگران در تنگه بیژن سمیرم، به دلیل برف گیر بودن منطقه گرفتار شده‌اند».

- تعبیر عامیانه، و اسم فرانسوی که از راه ترجمه وارد زبان فارسی شده است.

واژه اورژانس: (اسم) [فرانسوی: *urgence*] (پزشکی)، به معنای فوریت، ضروری، لازم و هر نوع پیشامدی است که اقدام فوری را ایجاب کند و اصطلاحاً به بخشی از بیمارستان گفته می‌شود که به مداوای بیماران یا مجروحانی می‌پردازد که نیاز فوری به مراقبت‌های پزشکی دارند. اما در فارسی شهری و عامیانه، به هر کار مهم و عجولانه گفته می‌شود که انجام آن حیاتی، ارزشمند و نیازمند سرعت است. در فرهنگستان زبان فارسی به معنای زود گاهی های پزشکی و مترادف با فوریت پزشکی است.

- ضعف تألیف

«در نقطه برف گیر این منطقه» بهتر است بصورت «در نقطه ای که برف بوده است»، نوشته شود.

- فعل مرکب بسیط و نامناسب

بجای عبارت فعلی «گرفتار شده‌اند»، بکاربردن «دچار حادثه شده‌اند»، مناسب بنظر می‌آید.

- از راه ترجمه

واژه «علت»، از راه ترجمه وارد زبان فارسی شده است زیرا «اسم عربی» است، که می‌توان بجای آن، از سبب، دلیل، استفاده کرد. همچنین واژه «آنتن»، اسم فرانسوی که از راه ترجمه وارد زبان فارسی شده است. واژه آنتن به معنی، سرون، موج گیر و... است ولی بنابر خطاهای مصداقی رایج زبانی در محاوره از آنتن استفاده می‌شود.

✓ شکل صحیح خبر دوم از سلام مغان

به گزارش فوریت های پزشکی کشور حدود ۳۰ نفر از گردشگران در تنگه بیژن سمیرم، به دلیل برف گیر بودن منطقه گرفتار شده‌اند. بخاطر مرتفع بودن منطقه و فقدان آنتن دهی هیچ اطلاعی از وضعیت حادثه دیدگان نداریم.

ویرایش زبانی خبر سوم از کانال خبری سلام مغان

✗ شکل نادرست خبر

- پلمپ یک واحد نانوائی در شهر مغانسر X

دکتر راست منش مدیر شبکه بهداشت و درمان شهرستان از پمپ یک مورد نانوائی در شهر مغانسر به علت عدم رعایت موازین بهداشتی توسط کارشناسان بهداشت محیط شبکه بهداشت و درمان شهرستان خبر دادند.

■ توضیحات خبر سوم:

- درازگویی و حشو در خبر

درکل خبر حشو و اطناب وجود دارد، و نویسندگان واژه‌های ابهام آمیز زیادی بکار برده و فقط از یک فعل استفاده کرده است.

برای شیوایی خبر تعدادی از کلمات حذف گردد. همچنین می‌توان از فعل دیگری نیز استفاده کرد. تا از درازگویی بی‌مورد جلوگیری شود.

• خطاها و کاربردهای مکروه رایج زبانی خطاهای مصداقی

بکار بردن واژه «توسط» در جمله‌ای که نهاد آن مشخص است، پس باید توسط از جمله حذف شود.

• ابهام و تتابع اضافات، جمله بسیط و دراز.

تتابع اضافات: آوردن چندین کلمه پشت سر هم را تتابع اضافات می‌گویند که در گذشته ادیبان آن را نوعی از عیوب فصاحت می‌دانستند، ولی امروزه برخی از ادب‌شناسان آن را جزئی از زیبایی آوایی واژه‌ها می‌دانند. زبان نوشته هر چه ساده‌تر و از حشو و تکرار پیراسته‌تر و از تکلف دورتر باشد تتر اخذ می‌شود (سمیعی گیلانی، ۱۳۹۵: ۲۲۸).

• بکاربردن جمع عربی (موازین)

صیغه‌های متعدد جمع عربی با بسامدهای متفاوت وارد زبان فارسی شده است. بهتر است بجای واژه موازین (معیارها) بکار برد؛ به سبب رعایت نکردن معیارهای بهداشتی»

• خطای مصداقی، استفاده از خطاهای رایج زبانی

به علت عدم رعایت موازین بهداشتی توسط کارشناسان بهداشت محیط شبکه بهداشت و درمان شهرستان؛ بکاربردن واژه عدم نادرست است.

بجای واژه عدم رعایت (رعایت نکردن) نوشته می‌شود.

• استفاده از واژه‌های عامیانه

پلمپ واژه عامیانه است، باید بصورت پلمب نوشته شود؛ زیرا تعبیرهای عامیانه و سبک، در فرهنگ لغات عمید و دیگر فرهنگ‌های لغت، پلمب با املای فرانسوی plomb به معنای مهر کوچکی که بعد از بستن در جایی یا چیزی با نخ به آن وصل می‌کنند تا از دست خوردگی در امان بماند، است. پلمب شدن به معنای بسته شدن و تعطیل شدن جایی است.

✓ شکل صحیح خبر سوم از سلام مغان

مدیر شبکه بهداشت و درمان شهرستان پارس آباد بیان کردند: «کارشناسان بهداشت این شهرستان یک مورد ناتوایی را در بخش مغانسر، به سبب رعایت نکردن موازین بهداشتی تعطیل کردند».

ویرایش زبانی خبر چهارم از کانال خبری سلام مغان

✗ شکل نادرست خبر

این دستاوردها رو بکوبین تو دهن خودتحقیرهایی مثل مهدی نصیری

ایران ما با وجود جنگ، تحریم و کارشکنی نفوذهایی، به این پیشرفت‌ها رسیده

■ توضیحات خبر چهارم:

• ابهام در جمله:

این دستاورد ها؛ خطای ویرایشی دارد؛ زیرا مشخص نشده که از کدام دستاوردها صحبت می کند، بنابراین در جمله ایجاد ابهام می نماید.

• عامیانه و سبک:

حرف «رو»، به زبان محاوره ای نگارش شده و صحیح نیست، زیرا از شیوای خبر کاسته می شود. «را». همچنین نویسنده خبر، فعل را بصورت کامل بیان نکرده، و به زبان محاوره ای و عامیانه نگارش کرده است. بنابراین از شیوایی سخن کاسته می شود. فعل «بکوبین» صورت صحیح فعل باید نوشته شود (بکوبید).

• بکاربردن تعبیرات و عبارات رکیک واهانت به شخص، در اخبار جایز نیست.

عبارت «بکوبین تو دهن خودتحقیرهایی مثل مهدی نصیری»، جایز نیست، می توان این جمله را کلاً حذف کرد، زیرا علاوه بر اهانت به شخص بصورت محاوره ای نگارش شده است.

• واژه (نفوذ)، از راه ترجمه وارد زبان فارسی شده است.

نفوذ، واژه عربی است، و معادل فارسی آن واژه ُ، رخنه؛ راه یابی می باشد. همچنین این کلمه از لحاظ نگارش غلط است، یا حداقل اینکه غلط املایی دارد. واژه «نفوذهایی»، باید نفوذیهایی یا راهیابی؛ رخنه ُ کارشکنان، نوشته شود.

• خطاهای نوعی کاربرد فعل از نوع حذف بی قرینه ُ فعل کمکی «است»، از جمله که نویسنده سخن یا خبر را نیمه تمام رها کرده است. پس «رسیده» را باید با فعل کمکی است کامل کرد.

✓ شکل صحیح خبر چهارم از سلام مغان

دستاوردهای انقلاب را به جهانیان نشان دهید، تا همه بدانند که ایران با وجود جنگ، تحریم و رخنه ُ کارشکنان به این پیشرفتها دست یافته است.

ویرایش زبانی چهار خبر از کانال خبری یاشیل مغان

ویرایش زبانی خبر اول از کانال خبری سلام مغان

✗ شکل نادرست خبر

پیشکسوتان تیم تراکتور سازی تبریز در راه مغان

جلسه هماهنگی برگزاری مسابقه دوستانه فوتبال با پیشکسوتان تراکتور تبریز با حضور معاون امنیتی، سیاسی و اجتماعی فرماندار محمدی سرپرست اداره ورزش و جوانان و جمعی از پیشکسوتان فوتبال در اداره ورزش و جوانان شهرستان پارساباد مغان لازم بذکر است این بازی دوستانه روز جمعه مورخه ۱۴۰۲/۸/۲۶ در استادیوم شهید کلانتری برگزار خواهد شد.

■ توضیحات خبر اول:

• دراز گویی، تتابع اضافات، حشو در خبر. با شکستن جمله دراز و جابجایی سازه ها و کوتاه کردن تعبیرات و حذف حشف زواید می توان عبارت را آسان کرد (سمیعی گیلانی، ۱۳۹۵: ۲۲۵).

جلسه هماهنگی برگزاری مسابقه دوستانه فوتبال؛ پیشکسوتان تراکتور تبریز با حضور معاون امنیتی سیاسی و اجتماعی: سفر پیشکسوتان تیم فوتبال تراکتورسازی تبریز به پارس آباد.

- تعبیرهایی که در آن‌ها «لازم به» می‌آید، غلط است؛ معادل‌های زیادی می‌توان به جای آن گذاشت. «لازم به ذکر است» نه، «شایان ذکر است که»، «ذکر این نکته لازم است که»، «لازم است تذکر دهیم»، «یادآوری این نکته لازم می‌نماید». و «می‌نماید» اینجا به معنی درست است (تاریخ انتشار در کانال تلگرامی «ویراستاران» ۲۲ فروردین ۱۳۹۶). بنابراین بجای «لازم بذکر است»، باید، شایان ذکر است، نوشته شود.

همچنین، نگارش واژه «پارساباد» به اینصورت نادرست است. بنابراین باید بصورت پارس آباد نوشته شود.

✓ شکل صحیح خبر اول از یاشیل مغان

سفر پیشکسوتان تیم فوتبال تراکتورسازی تبریز به شهرستان پارس آباد.

با حضور جمعی از مسئولان و پیشکسوتان فوتبال پارس آباد و تراکتورسازی تبریز، جلسه ای برگزار شد. در این جلسه روند برگزاری مسابقه فوتبال بین این دو تیم مطرح گردید و هماهنگی های لازم صورت گرفت.

شایان ذکر است، این بازی دوستانه، روز جمعه مورخه ۱۴۰۲/۸/۲۶ در استادیوم شهید کلانتری شهرستان پارس آباد برگزار خواهد شد.

ویرایش زبانی خبر دوم از کانال خبری یاشیل مغان

✗ شکل نادرست خبر

نماینده ولی فقیه در اصفهان

هیچ کشوری به اندازه ایران پس از انقلاب اسلامی پیشرفت نکرده برای حضور پای صندوق های رای تبلیغ کنید و به مردم بفهمانید که حکومت اسلامی برای ما عزت و آبرو است

■ توضیحات خبر دوم:

- حذف بی دلیل فعل

در تیتیر خبر باید بعد از عبارت «نماینده ولی فقیه در اصفهان»، فعل مناسب آورده می شد که تا جمله مبهم نمی شد. فعل (حذف شده است)، آوردن فعل بعد از این عبارت لازم است «نماینده ولی فقیه در اصفهان بیان کردند».

- از نوع خطاهای نوعی که یکی از آن کاربرد فعل است و در این خبر خطای حذف بی قرینه فعل کمکی دیده می شود. در «پیشرفت نکرده»، فعل کمکی «است» حذف شده که با توجه به فعل جمله بعدی این حذف درست نیست. پس پیشرفت نکرده است؛ مناسب است
- تعبیرات عامیانه، صفت یا نسبت نامناسب

عبارت «پای صندوقهای رأی»، بعضی از تعبیرات در جمله زاید هستند در مواردی باید بجای آن عبارت دیگری استفاده کرد و یا آن را از جمله حذف کرد. پس بنظر می رسد عبارت فعلی «در انتخابات شرکت کنید» مناسب است.

- خطاهای نوعی، کاربرد فعل نامناسب،

نظر می رسد عبارت «به مردم بفهمانید» از لحاظ نگارشی مناسب نیست، بنابراین بکار بردن فعل (آگاه سازید) بجای فعل (بفهمانید) مناسب تر است.

در املائی فعل اسنادی «است»، اگر پس از کلمه‌ای که مختوم به مصوت بلند «و» باشد، همزه فعل «است» حذف می‌شود (احمدی گیوی، ۱۳۹۲: ۲۹). پس عبارت فعلی (آبرو است)، بصورت آبروست مناسب‌تر است.

- تعقید و حشو در جمله است.

با حفظ مضمون و محتوای خبر موارد اضافی حذف می‌گردد، زیرا علاوه بر حشو، تعقید هم در جمله وجود دارد.

✓ شکل صحیح خبر دوم از یاشیل مغان

نماینده ولی فقیه در اصفهان بیان کردند: «هیچ کشوری به اندازه ایران پس از انقلاب اسلامی، پیشرفت نکرده است. برای پایداری نظام و انقلاب اسلامی در انتخابات شرکت کنید، ابروی انقلاب اسلامی را حفظ نمایید تا عزت و آبروی خودتان حفظ شود».

ویرایش زبانی خبر سوم از کانال خبری یاشیل مغان

✗ شکل نادرست خبر

چطور میشه یک آدم، ۴۹ سال هر جا دوربین میره باشه؟!

آقای دوربینی زیر تابوت بیتا فرهی

البته آقای دوربینی پیروانی در سراسر کشور دارد که همواره ادامه دهنده راه او هستند.

#آقای_دوربینی_شهر_خود را بشناسید

■ توضیحات خبر سوم

- استفاده از تعبیرات عامیانه و سبک محاوره‌ای

فعلها و عبارات باید در شبکه های اجتماعی بصورت زبان معیار رسمی نوشته شود پس بکارگیری چنین فعلهایی «چطور میشه، میره، باشه»، در اخبار رسمی جایز نیست؛ شکل صحیح این فعل‌ها به ترتیب: می‌شود، می‌رود، باشد، است. بنابراین واژه‌ها را یکی یکی از محاوره در می‌آورده و شکل صحیح آن را نوشته می‌شود. همچنین می‌توان برای شیوایی سخن با حفظ مضمون و محتوای خبر، از عبارات شیوا و روان بهره برد.

- ابهام در جمله، همچنین جمله باید فعل داشته باشد. زیر تابوت بیتا فرهی، ابهام وجود دارد. «آقای دوربینی زیر تابوت بیتا فرهی»، بهتر جمله «آقای دوربینی تابوت بیتا فرهی را همراهی می‌کند»، نوشته شود.
- درازگویی و اطناب و تعقید در جمله وجود دارد. که باید بعضی از واژه‌ها حذف و واژه دیگری جایگزین شود.

از این رو جمله «البته آقای دوربینی پیروانی در سراسر کشور دارد که همواره ادامه دهنده راه او هستند»؛ بهتر است بصورت زیر نوشته شود؛ البته آقای دوربینی در سراسر کشور پیروانی دارد، که همیشه راه او را ادامه می‌دهند.

✓ شکل صحیح خبر سوم از یاشیل مغان

چگونه ممکن است یک فرد، ۴۹ سال در هر جایی که دوربین وجود دارد، حاضر باشد.

آقای دوربینی تابوت بیتا فرهی را همراهی می‌کند. البته آقای دوربینی در سراسر کشور پیروانی دارد، که پیوسته راه او را ادامه می‌دهند

ویرایش زبانی خبر چهارم از کانال خبری یاشیل مغان

✖ شکل نادرست خبر

واکنش رئیسی به پرونده فساد چای: در گزارش اخیر فساد در واردات چای، نخست دولت پیشقدم شد و شناسایی و پیگیری کرد و دست اندرکاران را عزل و پرونده را به دست دستگاه قضا سپرد

- ابهام، دراز گویی، تعقید

کل خبر از لحاظ ساختاری طولانی و پیچیده است. «زبان نوشته هر چه ساده‌تر واز حشو، تکرار پیراسته تر و از تکلف دورتر باشد راحت تر اخذ می شود و صمیمی تر و موثرتر می گردد» (سمیعی گیلانی، ۱۳۹۵: ۲۲۸). رئیس جمهور درباره مسئله فساد در واردات چای گفت: «دولت از اول این موضوع را شناسایی و پیگیری کرد. متخلفان برکنار شدند و مسئله به دستگاه قضایی ارجاع داده شد».

- صفت نامناسب با جمله

واژه «پرونده»؛ در لغت به معنی بسته جامه و قماش را می گویند. همچنین سندها و نوشته های یک موضوع یا یک کار یا یک نفر را که یکجا در پوشه جمع آوری شده و خلاصه مطالب آن نوشته ها را برای آسانی در پشت پوشه های آن می نویسند. (لغت نامه دهخدا، ج ۱، ص ۵۸۰). در این جمله بهتر است بجای واژه «پرونده»، از واژه های «مسئله یا موضوع» استفاده کرد.

همینطور واژه «نخست» که می توان، بجای آن از واژه (اول)؛ (ابتدا) استفاده کرد.

- ناهماهنگی فعل، فعل نامناسب و بسیط

بجای عبارت فعلی «پیش قدم شد»، بکار گیری (عمل کرد یا اقدام کرد)، مناسب است.

- خطاهای رایج زبانی از نوع خطاهای مصداقی.

آوردن عبارت «دست اندر کاران»، از خطاهای رایج است پس بجای آن از عبارت «متخلفان یا مسئولان»، استفاده می شود.

- خطاهای نوعی که یکی از آن کاربرد فعل است و در این خبر خطای حذف بی قرینه فعل کمکی دیده می شود؛

دست اندرکاران را عزل، ناقص است باید فعل کمکی «کرد»، افزوده شود.

✓ شکل صحیح خبر چهارم از یاشیل مغان

رئیس جمهور درباره مسئله فساد در واردات چای گفت دولت از اول این موضوع را شناسایی و پیگیری کرد. متخلفان برکنار شدند و مسئله به دستگاه قضایی سپرده شد.

نتیجه گیری

زبان و خط فارسی در طول سال‌های متمادی دچار تغییرات زیادی شده است. همچنانکه آداب، رسوم، فرهنگ، زبان و خط فارسی تحت تأثیر دیگر فرهنگ ها قرار گرفته است. جوانانی که برای ادامه تحصیل یا یافتن کار به کشورهای دیگر مهاجرت کرده بودند، با برگشتن از آنجا واژه‌های بیگانه زیادی را با خود به ارمغان آوردند. با گذشت زمان، رواج واژه‌های بیگانه در زبان فارسی افزایش یافت. بنابراین نویسندگان فارسی‌زبان تصمیم گرفتند برای جلوگیری از نابودی زبان فارسی، فرهنگ‌سازی کنند و اتاق‌های فکری را تشکیل دادند تا با کمک یکدیگر زبان فارسی را از ورود واژه‌های دیگر نجات دهند. زبان‌شناسان نیز فن

ویراستاری را آموخته و خطاهای رایج در متون را ویرایش کردند. این امر ادامه داشت تا سردبیران خبره، اخبار و متون خبری را ویرایش و به مخاطبان خود اطلاع‌رسانی کردند. هنر و فن ویراستاری یکی از مهم‌ترین فنون ادبی و زبانی در عصر حاضر است که به خط فارسی بسیار خدمت کرده است. با گسترش اینترنت و ایجاد کانال‌های خبری و ارتباطی مجازی، تعداد مخاطبان شبکه‌های اجتماعی افزایش یافته است. این شبکه‌ها به مخاطبان امکان دسترسی به اخبار و اتفاقات جهان را در همان لحظات اولیه فراهم می‌کنند. با ایجاد شبکه‌های اجتماعی و کانال‌های خبری، سردبیران با مشکل کمبود زمان برای ویرایش متن‌های خبری مواجه می‌شوند. زیرا اخبار باید به صورت آنی اطلاع‌رسانی شوند. بنابراین ویراستاران باید تمام دقت و تخصص خود را در ویرایش متون به کار گیرند تا متن‌های خبری عاری از پرکننده، تکرار و سایر ایرادات متنی باشد. پس پژوهش حاضر بر اساس بررسی‌های انجام‌شده در دوازده خبر از سه شبکه خبری که تا حد امکان مورد بررسی قرار گرفته است، ارائه می‌گردد.

پی‌نوشت‌ها:

[۱]. فرانکلین؛ مؤسسه‌ی انتشارات فرانکلین (Franklin Book Program).

منابع

- اقتصادی نیا، سایه (۱۳۹۸)، کتاب له و علیه ویرایش، انتشارات: ققنوس.
- اکبری، محمدرضا و خیرآبادی، محمد. (۱۳۹۵). تحلیل خطاهای متداول در سه رسانه خبری بسیار پر مخاطب ایران به نام (الف)، (عصر ایران) و (تابناک). مجله زبان و ادبیات فارسی، ۱۴ (۵۶)، ۱۷۵-۱۹۶.
- برزگر، ابراهیم (۱۳۹۹)، نگارش و ویرایش متون سیاسی. تهران، چاپ اول، انتشارات: سمت.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۴)، لغت نامه دهخدا، جلد ۱، ص ۵۸۰.
- دوباتن، آلن (۱۳۹۸)، اخبار راهنمای مخاطبان خبر و آژانس، مترجمان؛ اسماعیل پور، محمد باقر و گنجی، فرناز، چاپ اول، تهران، انتشارات: مصدق.
- ذوالفقاری، حسن (۱۳۹۴)، آموزش ویراستاری و درست نویسی، چاپ اول، تهران، انتشارات: نشر قلم.
- راستی، فاطمه و قلاوندی، زهره (۱۳۹۸)، نقد ویراستاری روزنامه خبر جنوب سال ۱۳۹۵، رویکردهای پژوهشی در علوم اجتماعی. شماره ۱۹ پاییز، ص ۴۳۵۶.
- سایت لام تا کام، واژه یاب، واژه لایک کردن و پست الکترونیک، معادل ابجد ۱۹۹۹، منبع واژه نامه آزاد.
- سمیعی گیلانی، احمد (۱۳۹۵)، نگارش و ویرایش. تهران. چاپ پانزدهم.
- ناتل خانلری، پرویز (۱۳۹۹)، تاریخ زبان فارسی، چاپ دوازدهم. انتشارات: فرهنگ نشر نو.
- ویراستاران، کانال تلگرامی ویراستاران (۱۳۶۹)، تاریخ انتشار: ۲۲ فروردین سال ۱۳۹۶.